

BIBLIAI SZABADEGYETEM

HÓSEÁS ÉS JÓEL PRÓFÉTA KÖNYVE

előadó: Fekete István

HÓSEÁS PRÓFÉTA KÖNYVE

A KÖNYV SZERZŐJE ÉS KELETKEZÉSI IDEJE

Az 1:1-ben felsorolt királyok kora alapján Hóseás a Kr.e. 8. században profétált. Szolgálatát valószínűleg II. Jeroboám uralkodásának végén kezdte, Ámós próféta idején, vagy nem sokkal utána. Ámós egy ismeretlen ellenség kezéből származó isteni ítéletet hirdetett Izraelnek; Hóseás ezt az ellenséget Asszíriaként nevezi meg (7:11-8:9, 10:6, 11:11). Az 1:1-ben említett királyok uralkodási ideje alapján Hóseás legalább 38 évig profétált.

Apja neve Beer, de ez nem mond el semmit a származási helyéről és a háttéréről. Egyesek azt gondolják, hogy pék volt, mivel jól ismeri ezt a mesterséget (7:4-8), de mivel a földműveléssel kapcsolatban is több leírást (10:11-13, 13:3) találunk, ebben nem lehetünk biztosak. Az a legvalószínűbb, hogy hivatásos profétaként tevékenykedett.

Az író proféták közül ő volt az egyetlen, aki az északi királyságból (Izraelből) származott, és próféciája is elsősorban arra a királyságra vonatkozik; de mivel profétai tevékenységének idejét Júda királyainak említésével adja meg, a könyv valószínűleg Júdában íródott az északi főváros, Samária bukása után (722-721) – erre utalnak a könyvben előforduló Júdára történő utalások (1:7, 11, 4:15, 5:5, 10, 13, 6:4, 11, 10:11, 11:12, 12:2).

Hóseás könyve elsőként áll a Biblia "tizenkét próféta könyve" vagy a "kispróféták" elnevezésű részében (mely cím e könyvek rövidségére utal Ézsaiás, Jeremiás és Ezékiel könyveihez képest).

TÖRTÉNELMI HÁTTÉR

Hóseás az északi királyság tragikus utolsó napjaiban élt, melynek 25 éve alatt (II. Jeroboámot követően) hat király uralkodott (2Kir 15:8-17:41). Négyen (Zakariás, Sallum, Pekája és Péka) még uralkodásuk idején utódjuk áldozatává váltak, a névrokona, Hóseás király harcban esett fogságba, s csak Menáhemet követte a trónon saját fia. Ezek a királyok, akiket Isten "haragjában" adott és "felindulásában" vett el (13:11), úgy sodródtak, mint "forgács a víz színén" (10:7).

Egyik vérontást a másik vérontás követte (4:2). AsszírIA nyugatra terjeszkedett; Menáhem elfogadta uralkodónak ezt a világhatalmat, és adófizetőjük lett (2Kir 15:19-20). De nem sokkal ezután, Kr. e. 733-ban AsszírIA szétdarabolta Izraelt Péka cselszövése miatt (aki megölte Pekáját, Menáhem fiát és utódját, hogy Izrael trónjára kerülhessen). Csak Efraim és Nyugat-Manasse területei maradtak Izrael királynál. Később Hóseás (Péka utódja) hűtlensége miatt Samáriát elfoglalták, és népét száműzték 722-721-ben, mely az északi királyság végét jelentette.

Izrael vallása teljesen megromlott. Hivatalosan Istent imádták, de az istentiszteletük mindenütt keveredett a bálványimádattal és a Baál tiszteletével. Az ország meglehetősen erős és gazdag volt II. Jeroboám idejében, de halála után gyors hanyatlás következett be mind gazdaságilag, mind politikailag. AsszírIA ill. Egyiptom fenyegetése között éltek, de mégis figyelmen kívül hagyták Istent. Végül AsszírIA igazta le teljesen Izraelt Kr.e. 721-ben.

A CSALÁDI HÁTTÉR

Hóseásnak tragikus családi élete volt. Isten azt mondta neki, hogy vegyen feleségül egy olyan nőt, aki hűtlen hozzá. Hóseás szerette Gómert, a feleségét, három gyermekük lett, akiknek nevei egy-egy üzenetet közvetítettek Izrael felé. Egy idő után viszont Gómer elhagyta és prostituált lett. Hóseás

továbbra is szerette őt, és végül – bár az asszony szinte a szeretők rabszolgájává vált – visszavásárolta őt. Helyreállította az eredeti státuszát a családban, bár egy ideig nem élt vele, csak a házban tartotta.

A KÖNYV VÁZLATA

I. Hóseás családja és Isten családja	1:1-3:5
II. Izrael romlottsága	4:1-5:15
III. Isten szeretete visszautasítva	6:1-8:6
IV. Az ítélet elkerülhetetlen	8:7-10:15
V. A bűnbánat továbbra is lehetséges	11:1-14:10

A KÖNYV ÜZENETE

A könyv első része (1-3. fejezet) Hóseás családi életét beszéli el mintegy jelképként (hasonlóan Ézsaiás, Jeremiás és Ezékiel életének szimbolizmusához), s magába foglalja azt az üzenetet, amit a próféta az Úrtól kapott. Isten úgy rendelte, hogy Hóseás parázna feleséget vegyen el, Gómert, s mindhárom gyermekük jelképes nevet kapjon, mely a baljós üzenet egy-egy részét jelenti.

Jezréel – Isten szétszór

Ló-Rukhámáh – nincs könyörület

Ló-Ammi – nem az én népem

A 2. fejezet Hóseás és Gómer kapcsolatát írja le, amely Isten és Izrael kapcsolatát jelképezi. A gyerekek azt a parancsot kapják, hogy kergessék el a hűtlen anyát a háztól; a cél azonban az volt, hogy megváltozzon, nem pedig, hogy megszabaduljanak tőle. Ebben a fejezetben találjuk a könyv egyik csodálatos szakaszát is: Hós 2:18-22.

A próféta azt a parancsot kapta, hogy továbbra is szeresse feleségét; visszafogadta, és egy ideig elkülönítve tartotta (3. fejezet). Az eset szemléletesen mutatja be az Úr kapcsolatát az izraelitákkal (vö. 2:4, 9, 18), akik hűtlenek voltak Hozzá, amikor jólétük forrása gyanánt a kánaáni isteneket imádták. Izrael előtt a száműzetés időszaka állt (vö. 7:16, 8:14, 9:3, 6, 17, 11:5). Az Úr azonban továbbra is szerette szövetséges népét, és vágyott arra, hogy visszafogadja őket, ahogyan Hóseás is visszafogadta Gómert. E visszatérés leírása az egyiptomi kivonulás és a kánaáni letelepedés képeit idézi (vö. 1:11, 2:14-23, 3:5, 11:10-11, 14:4-7). Hóseás úgy tekintette, hogy Izrael múltbeli eseményei az Úrral megadják az alapvető mintát Isten jövőbeli cselekedeteihez a néppel kapcsolatban.

A könyv második része (4-14. fejezet) részletezi Izrael elmerülését a kánaáni vallásban, de nehéz lenne az anyag rendszerezett felépítését meghatározni. Más prófétai könyvekhez hasonlóan Hóseás is bűnbánatra szólított. A biztos pusztulást elkerülendő Izrael egyetlen lehetősége az volt, hogy elhagyja bálványait és visszatér az Úrhoz (6. és 14. fejezet). Az Ugaritnál felfedezett anyagokból összegyűjtött információk lehetővé teszik, hogy pontosabban megismerjük azokat a vallási szokásokat, melyek ellen Hóseás tiltakozott.

Hóseás szerint Izrael legnagyobb baja az volt, hogy nem tisztelte Istenét (4:6, 13:4). Isten szeretettel fordult Izraelhez (2:19, 4:1, 6:6, 10:12, 12:6). Az Isten és Izrael közötti szövetségi kapcsolat intimitása, melyet a könyv első részében a férj-feleség kapcsolat ábrázol, a későbbiekben atyagyermek kapcsolattá alakul (11:1-4). Az Istennel szembeni hűtlenség lelki paráznság volt (4:13-14, 5:4, 9:1, vö. Jer 3). Izrael Baált imádtá, és a pogány szentélyekben áldozott, melybe beletartozott az ottani szent prostituáltakkal való kapcsolat (4:14) és a borjú szobrának imádása Samáriában (8:5, 10:5b, 13:2). Nemzetközi viszály (5:13, 7:8-11) és anyagiasság is jellemző volt. A nyers nyelvezet ellenére – melyen az elkerülhetetlen isteni ítélet bejelentésre került – a könyv legfőbb célja, hogy kihirdesse Isten könyörületét és szeretetét, mely – végül is – nem engedi el Izraelt.

JÓEL PRÓFÉTA KÖNYVE

Egy ókori sáskajárás prófétai értelmezésének mai tanulságai

Jóel könyve egy titokzatos próféta rendhagyó üzenetét tartalmazza. Talán ezért áll a könyv az eltérő álláspontok kereszttüzében. A keletkezés idejétől a könyv prófeciáinak a beteljesedéséig kérdések halmaza vetődik fel. Ki volt a próféta? Nevének jelentése „Jahve az Isten”, de ezzel a névvel még másik 14 ember található a Bibliában. Származásáról és életéről szinte semmit nem tudunk. Egyesek szerint pap lehetett, mert könyvében sok utalást találunk a papi szolgálatra. Apja neve Petuel a könyv első verse szerint, de ez egy ismeretlen jelentésű név, s így aligha nyújt segítséget a próféta azonosításában. Jóel neve vallomás is lehet, ilyen jelentésű nevet gyakran adtak a szülők utólag is gyermeküknek, ha küzdelmes volt az életük. A névváltozás gyakori jelenség volt a bibliai időkben.

A könyv nem tartalmaz semmilyen pontos időpont-meghatározást, de több utalást is találhatunk, amelyek támpontok lehetnek a keletkezés korára nézve:

- 1) A templom és a városfal állnak (2:7, 17).
- 2) Az országot a papok és a vénék irányítják. Nem tesz a könyv említést a királyra.
- 3) Jóel 3:2, 4:2, 17 feltételezik, hogy a nép szétszórásban volt.
- 4) A föníciai városok és a filiszteusok városai ellen ítéletet hirdet (3:4–8).
- 5) Étel- és italáldozatot rendszeresen bemutatnak az Úrnak (1:9, 2:14).
- 6) Ámóssal, Ésaiással, Zofóniással, Malakiással és Ezékiellel egyértelműen összecsendő gondolatok, párhuzamok találhatóak a könyvben.
- 7) A könyv utalást tesz a föníciaikra, filiszteusokra, egyiptomiakra és edomitákra mint ellenségekre, de az asszírokról és a káldeusokról hallgat.

Az egyik, egyben legelterjedtebb álláspont az eredetire nézve a Kr.e. 8. századra teszi a keletkezés idejét, amikor a még gyermek Joás lett a király Jojada pap gyámsága alatt, s így erős papi és fejedelmi befolyás érezte hatását az országban. A könyvben leírt állapotok is a gyámságra utalnak. A Joás korabeli politikai helyzet is igazolja ezt a feltételezést. AsszírIA és Babilon nem jelentettek veszélyt a palesztin térségre, ezzel szemben a környező népek harci kedve is fellángolóban volt. A korai keletkezés ellen szól azonban a tény, hogy a könyv utal a fogságra és Jeruzsálem elfoglalására, mint megtörtént eseményekre. Egyesek azonban nem tartják kizártnak azt sem, hogy időközben Jeruzsálem rövid ideig idegen kezekre került, csak ez nem került feljegyzésre. Másrészt pedig a bibliai prófeciának egyik sajátos vonása az, hogy a jövőbeni eseményeket már megtörtént eseményekként mutatják be (pl.: Ámós 9:14).

A Kr. e. 6. század végére vagy az 5. század elejére teszik többen a keletkezés időpontját. E. König, Jósias halála utánra, Kr. e. 609-re teszi a könyv korát, amit mások is kisebb módosításokkal, de elfogadnak. Ellen G. White is a 7–6 századra teszi a keletkezést, amikor a jóeli prófécia teljességéről beszél.

A könyv üzenete

Jóel próféta üzenete olyan rendkívüli jelentőségű üzenet, hogy minden kötődés, személyi feltétel, időbeni meghatározás háttérbe kell, hogy szoruljon. A könyv bennünket közvetlenül az Isten ítélete előtti időszakba ragad magával, és ennek kell a középpontban állni.

A könyv felépítése

A könyv két fő részre osztható. Az első rész (1:2–2:17) az ítélet-prófétikus felhívás Isten népe számára, a második rész (2:18–3:21) pedig az ígélet-prófétikus üzenetként a gyógyulás lehetőségét és a helyreállítást helyezi kilátásba. A könyv gondolatmenetének felépítése magában hordozza azt az irányt, amelyen a népnek is el kell indulnia a természeti csapástól a megújulás felé:

A	Csapás és panasz	1:2–13
B	Felhívás a megtérésre	1:14
A	Csapás és az Úr napja	2:1–11
B	Ismételt felhívás a megtérésre	2:12–17

C Isten együttérzése és kegyelme

2:18

- D A megújulásnak az ígérete, a Léleknek mint eszkatológiai megoldáshozónak kitöltése 2:19–32
 A Ítélet minden nép felett 3:1–16
 D A megújulás ismételt ígérete, az eszkatológiai krízis vége 3:17–21

A könyv középpontjában egyértelműen a megtérésre való felszólítás és Isten együttérzése és kegyelme áll a felépítés szerint. Az utóbbit nem pusztán kijelentésként közvetíti a próféta, hanem a megújulás ígéretének képszerű, élethű megjelenítésével szinte átérezhetővé, átélhetővé teszi Isten jóságát a természeti csapás sújtotta nép számára.

A sáskajárás, mint az Úr napjának előképe

Jóel üzenetének legfontosabb hajtóerejét teszi az első helyre: „Az Úrnak ígéje, a mely lőn Jóelhez...”. A nép most Isten szavát fogja hallani, a közvetítő személye már itt a háttérbe szorul. Hóseáshoz hasonlóan kezdi Jóel prófétikus beszédét. *(az Úrnak szava)* 242 alkalommal fordul elő az Ószövetségben, ebből 225 alkalommal próféta által adott kinyilatkoztatásra vonatkozik. Mivel a próféta nem a saját nevében beszél, jogot formál arra, hogy üzenetét Isten szavának nevezze. Így érthető, hogy magáról, mint szócsőről nem sokat beszél a könyvben. Ez a rövid bevezetés hatalmas tekintélyt ad beszédének, mert itt Isten az, aki ez alkalommal népéhez akar szólni. Jóel azonban még többet is tesz azért, hogy a lehető legnagyobb figyelmet vívja ki a hallgatóknál és olvasóknál. A 2. versben rögtön két felszólítást találunk Hóseás 5:1-hez hasonlóan. A nép vezetése a vének kezében van, így őket szólítja fel Jóel az üzenet meghallására. A figyelemfelkeltéshez retorikai elemeket is igénybe vesz. A kérdés *„Történt-e ilyen a ti időtökben, vagy a ti atyáitoknak idejében?”* kiragadja a leírandó eseményt – a sáskajárást – a jelen élet kontextusából, és történelmi egyedülállóságát, példátlan nagyságát hangsúlyozza. Az üzenet célja az esemény rendkívüli fontosságának felismertetése. A 3. vers még tovább növeli a katasztrófa jelentőségét azáltal, hogy Isten megparancsolja annak továbbadását a következő generációknak is. Ez a felszólítás ismerős a zsidóknak, hisz a kivonulást és Isten nagy tetteinek megörökítését is ugyanilyen parancs követte. Így a jelenlegi esemény az exodus mellé kerül annak fontosságában, s a megváltás történetében a legnagyobb figyelmet érdemli. A kivonulásnál Isten a zsidó nép oldalán állt az egyiptomiakkal szemben. Isten hatalmas tettei vetették meg az alapját a nép szabadulásának. Most azonban pont az ellenkezője történik! Izrael az akkori Egyiptom oldalán áll, vagyis szemben Istennel! Isten most nem népéért cselekszik, hanem népe ellen.

Miért bünteti Isten az Ő népét? Semmilyen vád nem található a könyvben, nem olvasunk bűnlajstromot Jóelnél. Jahve nem panaszkodik a népre, Jóel nem jegyez fel vádbeszédeket, mint más próféták. Isten csak cselekszik. Ezzel azonban Isten egyben ítéletet mond a nép vallása és hite felett. A nép annyira eltávolodott Istentől, hogy ez a csapás bejelentés nélkül, váratlanul szakadt rá. Az ember és Isten közötti kapcsolat teljesen megszakadt. Nincs látás, nincs kinyilatkoztatás a templomban.

A csapás mérete és hatása

Nem elég a föld elpusztítása, a csapás kiterjed a napra, holdra és csillagokra is. Jóel érezhetően elhagyja a jelent, és eszkatológikus pillantást vet a jövőbe. Az ellenséges sereg minden földi elképzelés méretét túlhaladja, a pusztítás mérete határtalanná válik. A nap, a hold és a csillagok az emberi csodálat tárgyaiként Istennek kijáró tiszteletet kaptak már az akkori időkben. A nap és a hold imádata elterjedt vallás volt a pogány népeknél és Izrael is gyakorolta ezeket a kultuszokat. A pusztító hadsereg most mindezeket uralma alá hajtja, elpusztítással fenyegeti.

A természeti csodajelek mellett az Úr napjának jele az is, hogy az isteni Lélek kitölteti minden testre, azaz minden emberre, s a kitöltetésnek rendkívüli hatásai mutatkoznak ifjakon és véneken. Az ítéletben mindenki megmenekül, aki az Úr nevében hisz. Jeruzsálem és a Sion a szabadulás helye lesz, mert ott lakik az Úr, és jelenléte szentté teszi a helyet. Júda örökre megmarad, bőségben él, s az élet vize élteti, mely a templomból fakad. Ebben foglalhatjuk össze Jóel egész prófécijának jelentőségét és értelmét: az Úr eljön, ítéletet tart a népek felett, igazságot szolgáltat népe szenvedése miatt, helyreállítja vele a közösséget, s közte marad örökké. Ez a vigasztalás nemcsak a korabeli kegyesek csüggedő hitének erősítésére szolgáló üzenet volt a nehéz időkben, hanem ma is érvényes és erőt adó prófétai örökség.